

Jul & nyår 2008-2009

Gävleborgs Fäbodförening

Information om fäbodkultur och fäbodbruk för
fäbodbrukare, fäbodägare och alla andra ...

Fäbodarna på Hallavallen vid Norra Dellen, och de kanske 30 andra fäbodställena i området, kan få gå i lag med cirka 80 stycken 105 meter höga torn med 45 meter långa vingar i ett milsbrett band upp mot Bergsjö.

Foto: Per Trané. Montage: Vindkraftföretaget RES Skandinavien

Vi önskar: **God fortsättning!**

Om någon tycker julkortet ovan är opassande vill vi gärna veta varför. Det är så svårt att sätta ord på motiven för det en del kallar "att styras av känslor". Det vore bra att veta vad det är som skapar känslorna.

Förra året vid den här tiden skrev vi att GFF var i bryderi. Bakgrunden var en stor kraftindustriell exploatering runt Bodåsens naturreservat i Norrhälsingland, mellan Storsjön i Bergsjö och Dellensjöarna, med arter som är typiska för fäbodskogar: ormbunkar, orkidéer, pyrolor och flera arter hackspettar. Sedan har GFF tänkt till och kommit underfund med att ingen av fäbodbrukets företrädare här i landet ensam kan tala om var fäbodbrukets intressen kan göra att en exploatör för vindkraft ska söka andra marker. Är vi positiva till vindkraft kan vi inte bara säga nej. Däremot kan vi med skärpa säga nej till en planlös exploatering.

Det går inte att få exploatören, RES Skandinavien, att förstå vad GFF anser är skillnaden mellan planering i detalj och på landskapsnivå. Däremot inser RES att fäbodkulturen är viktig vid detaljplanering och för MKB.

GFF har med stöd av RES och tillsammans med Länsmuseet studerat området i Norrhälsingland och funnit att det är mycket intressant och visar en allsidig bild av såväl fäbodväsendets historia som levande verksamhet. Men GFF har inte resurser att göra jämförelser med andra områden. GFF kan därför säga att området kan vara unikt, men inte att det är det. Det är helt omöjligt för en ideell förening att överallt bevaka medlemmarnas intressen inför en så gigantisk markexploatering som vindkraften totalt kommer att innebära.

Därför har GFF tillsammans med Riksföreningen bett Riksantikvarieämbetet, RAÄ, om hjälp. RAÄ säger att en god planering är nödvändig vid storskalig utbyggnad av vindkraft. När RAÄ varit med i studier kring vindkraftens påverkan på landskapet har dessa rört kust och fjäll. RAÄ vill därför öka insatserna för att få en god utbyggnad. Men inte ens RAÄ kan ensamt forska kring vindkraft och kulturmiljöer, t ex i skog. Boverket ger dock finansiellt planeringsstöd för kommuner och länsstyrelser.

RAÄ framhåller länsstyrelsernas uppgift att enligt förordningen om hushållning med mark och vatten ge Boverket och övriga berörda besked fortlöpande, ifall nya områden bör pekats ut som riksintresse eller om befintliga områden behöver omprövas.

RAÄ föreslog att GFF skulle be Länsstyrelsen Gävleborg att se över behovet av ändringar och kompletteringar av riksintresset gällande länets fåbodemiljöer. GFF har gjort detta och väntar på Länsstyrelsens åtgärd. Under tiden har exploatörens bildmontage, som visar de synliga konsekvenserna av markövertagandet, nått kommunernas politiker.

I Hudiksvall säger kommunalrådet Sven-Åke Thoresen till lokaltidningen: – Det går väl inte att kritisera vindkraften utan att bli miljöbov, men vi måste reagera när vi ser de här fotomontagen. Vi behöver få något slags struktur på hur etableringen av vindkraften ska ske.

Man kan således förvänta krav på detaljplan för den stora kraftindustriella exploateringen trots vissa tjänstemäns ovilja. I Nordanstigs kommun säger t.ex. byggnadsinspektör Per Bladh, enligt tidningen, att han vill undvika en sådan planering eftersom den skulle göra det besvärligare med jakten.

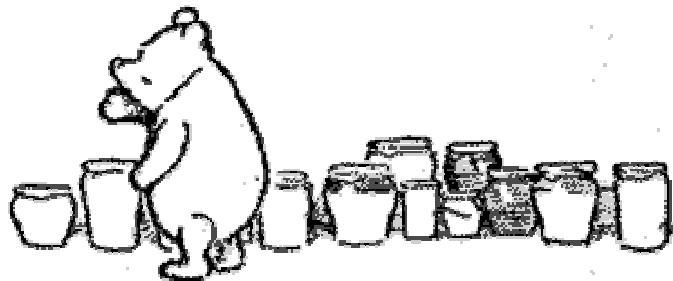
I debatten talas om att områden har redovisats som riksintresse för vindbruk. Vad få vet är att ett sådant utpekande bara är en information till länsstyrelse och kommuner och att det inte har någon egen juridisk verkan. Det är först genom tillståndsprövning i de enskilda fallen som riksintresset får en rättslig betydelse.

GFF har tagit fram en handledning för granskning av MKB. Den finns på hemsidan <http://www.xfabodar.se/> under "SENASTE NYTT" där man under rubriken Aktuellt öppnar en Pdf-fil. Exploatörens MKB, miljökonsekvensbeskrivning, får man från Länsstyrelsen Gävleborg, där Ulrika Nilsson är handläggare. Vem som helst kan ge synpunkter på den.

Björnen sover

*Nu sover björnen härligt ansvarsfri den vintersömn som varje björn behöver
Snart drömmer den om sex och svärmeri om bär och arga bin och solvarm klöver
Den vaknar först när vintern är förbi; i björnens värld går sommarn aldrig över.*

Så skriver Holmberg i DN

Alan Alexander Milne föddes den 18 januari 1882 i London och dog den 31 januari 1956. Han är känd för sina böcker om Nalle Puh. Teckningarna här är hämtade ur dem. Under första världskriget tog han värning i den Brittiska armén och tjänstgjorde som officer. Milne gifte sig med Daphne de Sélincourt 1913, och deras enda son, Christopher Robin Milne, föddes 1920.

Milne är nu mest känd för sina böcker om Nalle Puh. Dessa handlar om en pojke vid namn Christoffer Robin, efter hans egen son, och diverse karaktärer som hans sons kramdjur inspirerade honom till. Ernest Howard Shepard (1879-1976) illustrerade de första böckerna om Puh. Han har även illustrerat klassikern Det susar i säven av Kenneth Grahame. Walt Disney har varit och tafsat på både Nalle Puh och herr Padda (i säven).

Ord på vägen: De sanningar man inte tycker om att höra är de nyttigaste för oss

Fäbodliv för barn

Många barn av idag vet inte var mjölken som står på köksbordet kommer ifrån. De har inte någon aning om hur man gör smör eller ännu mindre hur messmör tillverkas. Inte ens många vuxna har koll på det sistnämnda. Över huvudtaget håller vi på att förlora de sammanhängande kunskapskedjor som i det tidigare bondesamhället var en självklarhet. Visst förvärvar vi istället ny kunskap; informationen flödar över oss i en aldrig sinande ström. Internet och mobiltelefoner håller oss uppkopplade och nåbara dygnet runt. TV och radio berättar om händelser världen över. Men det är både på gott och ont. Vi blir stressade. Ofta vet inte ens den nya generationen särskilt mycket om hur en dator eller mobiltelefon egentligen fungerar. Det viktiga är att äga den senaste modellen. Allt används, konsumeras och slängs, för att därefter köpas nytt i en hiskelig fart.

Den första frågan som många barn ställer när de kommer till en fäbod är : "Bor ni verkligen här hela sommaren utan TV och dator?!". Men om barnen själva stannar en tid så brukar de till sin förvåning upptäcka att de faktiskt inte saknar något av detta. I fäbodlivet finns något annat. Något djupare, som få undgår att beröras av. Det finns något i fäbodlivets själ, i enkelheten och i det hårda arbetet, i närheten med djuren, som gör att både barn och vuxna tilltalar.

Att få vara med om en liten kalvs första stapplande steg här i livet, att få handmjölka en get sittande på en liten träpall i det dunkla fjuset, eller att stjälpa upp en vackert mönstrad ost ur den gamla träformen och känna "den här har jag gjort själv ända från början till slut". Det tror jag är några saker som kan ge barn en grundläggande känsla för att det enkla, för att det

som inte kostar något, kan vara det största och viktigaste här i livet. Jag tror att barn behöver möta djur, få använda sina händer i någon sorts hantverk och att de mår bra av att stillas vid eldens sprakande. I detta har fäbodbruket en viktig funktion att fylla i dagens samhälle, där även barn många gånger är stressade och upplever väldigt höga krav. Inte minst kan det vara befriande för barn och ungdomar att komma bort från utseendefixeringen. På en fäbod får man klä sig i ladugårdsoverall och stövlar, man får bli smutsig och kan inte duscha varje dag. Man får andra perspektiv på tillvaron, på vad som är lyx och vad som är nödvändighet. Fäbodbrukets grundläggande princip att ta vara på saker och ting, kan också ge en miljömedvetenhet och en tro på att det går att leva mer hållbart. Likaså kan elden, som är hjärtat i fäbodbruket lika mycket som en ren källa, ge av sin urkraft på ett mycket positivt sätt.

När jag har arbetat i eldhuset på Skansen i Stockholm, har jag själv hört barn säga hur skönt det är att bara få sitta där vid elden. Där finns en ro som annars är svårfunnen idag. Sist men inte minst bidrar fäbodbruket till att bevara en biologisk mångfald som är viktig för kommande generationer.

Jag har ibland själv funderat på att utveckla någon form av projekt där stadsbarn skulle få åka på "fäbodkollo". Just för att jag tror att fäbodlivet med sin unika kombination av både djur, natur och kultur har ett omistligt värde för dagens barn och för kommande generationer. Därför hoppas jag att de eldsjälarna som fortfarande är fäbodbrukare får möjlighet att fortsätta med sin verksamhet och att många barn även i framtiden kommer att få ta del av fäbodlivets grundläggande värderingar.

Victoria Törnqvist

På Skansens hemsida är det fjällnära kon Kindros och jag som "gör reklam" för fäboden

Hon räds inte vargfrågan

Namn: Serena Cinque; "Jag har bara ett förnamn, det är inte så vanligt att man har flera förnamn i Italien."

Ålder: 33 år

Bostad: Lägenhet i Göteborg; "Jag har enbart bott i städer och är uppväxt i Marino, 30 minuters väg från Rom".

Familj: Sambo Erik Karlsson, bonusbarn Stella, mor och far och övrig släkt i Italien

Utbildning: Grundskola, gymnasieskola och grundutbildning i statsvetenskap i Italien. Självlärd i svenska, tenderat en kurs vid SFI, Svenska för invandrare.

Doktorand 2003 på CEFOS, Centrum för forskning i offentlig sektor vid samhällsvetenskapliga fakulteten och Förvaltningshögskolan, Göteborgs Universitet.

Karriär: Filosofie doktor våren 2008 med avhandlingen "I vargens spår". Undervisar i metoder vid forskning vid Förvaltningshögskolan. Sysslar med ett uppföljande forskningsprojekt om kontakter vid tillämpning av rovdjurspolitiken.

EFTER EN INTERVJU AV JAN LINDSTEN I BORÅS TIDNING I OKTOBER 2008

Vargstammen i Sverige växer. Enligt Viltskadecenter finns det nu cirka 250 vargar i Sverige. Det kan jämföras med de 190 vargar som konstaterades förra vintern.

Ökningen förklaras med att flera kullar föddes i våras. Där anses riksdagen beslut från 2001, att låta vargstammen växa till 200 djur, med råge är uppnått. Enligt riksdagsbeslutet ska nu en utvärdering om vargarnas framtid göras. Resultatet avgör djurets framtid i Sverige, yttrar forskaren Serena Cinque som funnit stora brister i den förda rovdjurspolitiken.

– Vi står inför en allvarlig situation. När etappmålet är nått så saknas en politik för vad som ska hända i nästa steg. Men det tar ett år innan det finns en ny lag som reglerar detta.

Den 33-åriga italienskan, göteborgska sedan 2001, är inte en person som man i förstone associerar med blodtörstiga vargar, massakrerade får, hatiska jägare och militanta djurskyddare. Icke desto mindre, det är i de riktigt djupa skogarna och i de små, okända orterna långt från storstaden som hon bedrivit sitt fältarbete för avhandlingen "I vargens spår".

Kanske är hon i själva verket mycket lämplig för att peta i den nerviga vargfrågan.

– Ja, det tror jag själv, säger hon kaxigt. Jag är absolut ingen vargmotståndare, men jag är neutral. I Italien är vargarna inget folk tänker på, mina vänner tror mig inte när jag berättar att ämnet är jättekänsligt i Sverige.

– Då skrattar de och säger "det är väl för att de inte har något annat att bekymra sig om, där välfärden fungerar så bra."

Serena Cinque reste till Sverige med den bestämda avsikten att börja forska. Hon startade dock med att undervisa i italienska och lärde sig svenska snabbt, "genom att prata och läsa". 2003 fick hon förslaget att forska om vargen ur ett samhällsvetenskapligt perspektiv. Hon ställde sig först mycket frågande, men pusselbitarna föll på plats när hon deltog i ett kokande möte i Bohuslän, där varg börjat dyka upp och angripit tamdjur.

– Det var otroligt starka känslor, allt var mycket laddat. Då såg jag hur kontroversiellt och spännande detta är.

I sin forskning gjorde hon metodiska intervjuer med tjänstemännen som ansvarar för hur rovdjurspolitiken verkställs, och med jägare och lantbrukare som fått känna av vargens återkomst i bygder där den varit borta i över ett sekel. Hon fann att länsstyrelsen och naturvårdsverket hade ett så gott som omöjligt uppdrag: de skulle skapa "acceptans" hos landsbygdsfolk för att ett historiskt sett avskytt rovdjur skulle få etablera sig i igen i sina "naturliga utbredningsområden".

Politikerna lämnade ifrån sig den heta frågan till länsstyrelserna och naturvårdsverket med väldigt få riktlinjer och otydligt regelverk och försköt därmed ansvaret nedåt. Det är en klassisk metod för att rensa det egna bordet från ansvar i ett konfliktfyllt spörsmål.

– Tjänstemännen har goda kunskaper i biologi. Vi har en mycket väl genetiskt kartlagd vargstam, mycket goda inventeringsmetoder, men kunskapen om hur man ska umgås och föra dialog med människor är inte lika god.

Serena Cinque är kritisk mot att myndigheterna fick uppdraget att skapa "acceptans". Hon framhåller att det är olämpligt att myndigheter får rollen av lobbyister som ska påverka folk och få dem att byta åsikt.

Tjänstemännen uppfattades av de berörda därmed som politiskt ansvariga – och klyftan till de egentliga beslutsfattarna var för bred för landsbygdsborna att komma över.

– Jag menar att det är bättre att arbeta för "tolerans", säger hon och framhåller en parallell med sitt forna hemland, Italien. Det landet, som är både mindre till ytan och med en flera gånger större befolkning än Sverige, har en fast vargstam på cirka 800 individer, som lever i Alporna och i den centrala bergskedjan Apenninerna. Varför fungerar det i Italien, som är så svårt i det större, glesbefolkade Sverige? Några svar är uppenbara: vargen har aldrig varit försvunnen ur Italiens fauna. Den traditionella herdekulturen ger ett bättre skydd åt tamdjuren, med mera.

– Men där talar aldrig myndigheterna om acceptans, man arbetar för tolerans. Genom dialog och ersättningar vid skador ska de drabbade tolerera rovdjuren.

De italienska bidragen och ersättningarna är klart lägre än i Sverige, men det finns något annat: en lokal, närvarande myndighet i form av en mycket decentraliserad veterinärorganisation, som tamdjursägare enkelt och snabbt kan vända sig till och även få gratis rådgivning hos.

– Och det är inte så enkelt att man kan sälja in vargen med höga bidrag. En del personer som jag intervjuat har struntat i att söka bidrag och satt upp dyra staket på egen bekostnad. Däremot vill de kunna se en tjänsteman i ansiktet, de vill veta var vargarna finns och de vill kunna skydda sina djur.

Fick du några reaktioner från politiskt håll på avhandlingen?

– Nej, inte alls och det var en liten besvikelse. Antingen var man inte intresserad eller också tyckte man inte det var bra att uttala sig i ämnet. Så jag har inte hört något, inte heller från regeringen.

– Vi har inte heller som universitet blivit remissinstans efter Åke Petterssons rovdjursutredning. När vi frågade varför blev svaret att den tidigare handläggaren blivit sjuk, och liknande. Så jag vet ju inte riktigt om orsaken är att min studie innehåller kritiska slutsatser, som orsakat vissa problem hos myndigheterna.

– Men är det inte det som är meningen med forskning, att kritiskt granska vad myndigheter och beslutsfattare gör? frågar hon trotsigt.

Ofta sägs att vargfrågan fungerar som en slags symbol för andra konflikter – och detta instämmer Serena Cinque till fullo i.

– Ja, absolut. I det hela finns inbyggt en stor konflikt mellan större städer och mindre orter, mellan stad och landsbygd – jag säger inte periferi, utan landsbygd, betonar Serena Cinque särskilt.

– Vargar blir en symbol för att uttrycka en allmän misstro mot och missnöje med myndigheter. Vi ser det väldigt tydligt i våra intervjuer med folk i Värmland.

En viktig insikt hon säger sig ha fått under resans gång är att livsmönstret på landsbygden i Sverige är så väsensskilt från det i större städer.

– Jag tror att många göteborgare faktiskt inte vet hur folk lever på landsbygden, man lever i två helt olika verkligheter. Det finns ingen motsvarighet till detta förhållande i Italien, där är hela landet liksom bebyggt. Serena Cinque har påbörjat sin tvååriga så kallade post doc. period med nya studier - med fokus på rovdjurspolitik, så klart.

Nu följer hon upp de i våras inledda försöken i Värmland, där länsstyrelsen med nya metoder ska förbättra dialogen och minska riskerna för nya konflikter. Här har bildats akutgrupper som snabbt kan rycka ut när vargar dykt upp. Bland annat jobbar man med särskild akutstängsling för att skydda tamdjuren i väntan på mer permanenta åtgärder.

– Vi har följt utvecklingen sedan dess och kan notera att det ser ut att fungera rätt bra. Nu fortsätter vi med parallella intervjuer med besiktningsmän i Västra Götaland för att ta reda på hur de jobbar med kommunikation, så att vi kan jämföra.

Ett tredje län där man jobbar på ytterligare annat vis, förmodligen Dalarna, ska sedan hängas på studien.

– Vi ska ta reda på vad som fungerar bäst. Det är i kommunikationen, dialogen och förankringen som själva lösningen på frågan ligger, säger Serena Cinque trosvisst.

Kan man tro att vargfrågan ändå till slut blir en riktigt äktsvensk kompromiss, där parterna är ungefär lika missnöjda? Frågan ställs inte. Från forskaren kommer väl, som sig bör, svaret först i slutsatserna...

Det exploderar

Intervjun med Serena Cinque kan tjäna som introduktion till att kung Carl XVI Gustaf gav sig in i vargdebatten när han och prins Carl Philip var i Malingsbo och jagade älg på Sveaskogs marker.

Skogens konung. Foto: Scanpix

- Om vargarna får hitta sina partners i skogen så exploderar det ju, säger Kungen till Dalanytt. Kungen anser att man nu bör fundera på att beskatta vargstammen något.
- De äter mycket, det är bara så. Om de håller sig i skogarna, självkärligt, jättebra, men blir de för många kanske de söker sig till andra marker och går närmare tätorter. Då är det fel, de ska vara vilda, sade kungen.

Hans von Essen, riks jaktvårds konsulent på Svenska Jägareförbundet håller med kungen.

- Vargarna kommer att öka mycket framöver. Man måste ta fram en reglerande jakt av dem.

"På gränsen"

Kungens uttalande om vargjakt är på gränsen till det acceptabla, säger Olof Ruin, professor emeritus i statskunskap vid Stockholms universitet till Rapport.

- Att kungen uttalar sig om miljön har vi ju accepterat för länge sedan, men det här är på gränsen till för specifikt, säger Olof Ruin som ser vargfrågan som en politisk fråga där djurvänner är engagerade i debatten.

Kerstin Ekman uttalar sig om vikten av att veta vad man talar om:

Var kungen nykter när han pratade om vargen?

<http://www.newsmill.se/artikel/2008/10/17/var-kungen-full-nar-han-pratade-om-vargen>. Publicerat: 2008-10-17
Kerstin Ekman är författare och har bland annat skrivit manus till filmen "Varg".

Kung Carl XVI Gustaf har just deltagit i drevjakt på älg, en jaktform som med krigarkungar som Karl X borde vara förpassad till historien. I brist på ett pågående krig fördrev de bestövlade hjältarna ledan med slakt på framdrivet villebråd. För så går det till: i gammal kunglig tradition drivs bytet fram mot jägarkedjan och jakten blir för skyttarnas del reducerad till att vänta - och skjuta. Sedan blir det i bästa fall grankvist i mössan och - som kungen sa i går - en trevlig middag.

Frågan är om vår kung inte hade tagit sig ett par klämtare i förväg så oartikulerat och oövertänkt som han yttrade sig i rovdjursfrågan. Han ville se jakt på varg "innan de tar över". Inte mycket att bry sig om kan man tycka eftersom han verkade okunnig om villkoren för vargstammen i Sverige. Men nu på morgonkvisten debatterades frågan i radio och då hade det skjutglada hatets företrädare fått kungligt stöd och kunde till och med avfärda motparten med ett: det är ingen idé att vi diskuterar, vi står ändå så långt ifrån varandra.

Känner dessa machojägare aldrig ambivalens? I förrgår sköt en jägare i grannlaget fel på ett rådjur och vi söker fortfarande med vår norrbottenstik efter det skadade djuret. Det är en situation som kan få entusiasmen för jakt att svalna.

Och när det gäller att skjuta varg eller hetsa den till döds eller förgifta den eller ta livet av den med något annat vidrigt påhitt - känner varghatarna inte tvekan inför det djurplågeri som deras värsta företrädare ägnat sig åt?

Kan vi åtminstone inte försöka vara pålästa och kunniga när vi debatterar rovdjursfrågan. Och helst på högsta ort eftersom kungar fortfarande på en del håll tycks betraktas som föredömen.

Kerstin Ekman

Är det verkligen Kerstin Ekmans egna ord i artikeln?

Jag har beundrat Kerstins insiktsfulla sätt att beskriva småfolkets och glesbygdens förhållande till sin värld, undrar Åke Skogevall. Denna gång förvånas jag. Att kungen inte är lika välartikulerad inför påträngande kameror som Kerstin är i böcker må väl inte vara så märkligt. Att spekulera i dryckjom och klumpa ihop machojägare, skadskjutningar, gift och jägarnas värsta företrädare som en schablon för kritiker till vargförvaltning och önskemål om vargavskjutning verkar ovanligt oartikulerat och opåläst för att vara Kerstin.

– Vänligen Kerstin - du har insett problemen för renskötare med vargar. Det är samma problem för småbrukare och fåbodbrukare i vargområden. WWF skryter med att de hjälper djurhållare i fjärran länder så att de inte ska drabbas oskäligt av korrupta eller oförstående tjänstemän vid rovdjursskador. Jag har i ett öppet brev frågat WWF i maj 2007, påminnelse maj 2008, men ännu inte fått någon förklaring till varför man förnekar svenska rovdjursdrabbade djurhållare samma hjälp.

– Du ses som ett föredöme. Varför informerar du dig inte om fåbodbrukets pågående förintelse?

Insikt om behov av skydds jakt är inte varghat! De drabbade hatar snarare den oförståelse som media och myndigheter visar.

– Visa att du vet vad du talar om när det gäller skydds jakt. Jag har större förväntningar på dig än på kungen. Är dina överdrifter inte lika oartikulerade som kungens - så är de i alla fall lika inflytelserika. Dina ord väger tungt.

– Återge mig tron på din förståelse för glesbygdsfolket!

Åke Skogevall, 2008-10-22

Världspopulationerna av jättepandor och rödkullor är lika små, färre än 1 600 st.

Polarisering – motsatsbildning

Allt har en andra sida. En när någon utifrån ser ett problem och säger, "här måste vi göra något", eller när man själv har ett problem som man måste lösa. Man känner sig överkörd, när någon tar över fastän man vet vad som behövs. Polarisering splittrar samhället. Ett exempel är vargfrågan. Ett annat är vindkraften.

"Deltagande" sägs vara en lösning. Så är det inte alltid. Deltagande behöver inte innebära inflytande. "Lokal förvaltning" är inne, men den kan betyda en sak för myndigheten och en annan för ett byalag. Ett annat fint ord är "lokal förankring". Man skall enligt lagen ha "samråd" och det skall vara en demokratisk process, men när det gäller, så är det förankring av något som redan är beslutat, inte samråd för deltagande i beslut. Man kan också låta sig "företrädas" av en ideell rörelse. Men det finns sådana som egentligen är en näringslivsorganisation med en dold agenda. Det är en närings intresse som företräds, inte bygdens. I byar, där man haft småskaligt näringsliv, jord- och skogsbruk så tar man situationen i egna händer. Ibland är det bra och då kallar myndigheten det för "självorganisering". Ibland inte, och då blir det "konflikt".

Gävleborgs fåbodförening är den enda ideella föreningen där ALLA som är intresserade av att stärka fåbodbruket och fåbodkulturen kan vara med och få sin röst hörd på lika villkor. Andra är enbart till för fåbodbrukare. Ett mål för GFF är att kunna lösa konflikter i samhället. GFF är en respekterad röst, och fastän den är störst behöver den bli ännu starkare.

- Tala om det för dina bekanta och se till att de också blir medlemmar – **200:- på plusgiro 430 24 37-1.**
- Och gör era röster hörda på GFF:s **årsmöte i Ockelbo söndagen den 22 mars 2009.**

Matresursen

– ett nytt resurscentrum för lokala livsmedelsproducenter

Matresursen är ett projekt som ska bilda en mötesplats för erfarenhetsutbyte och behovsanpassad kompetensutveckling för Gävleborgs och Dalarnas livsmedelsproducenter. Projektet får medel från Europeiska Regionala Utvecklingsfonden, Region Dalarna, Region Gävleborg, Hushållnings sällskapet Dalarna Gävleborg och LRF Dalarna fram till den 1 april 2011.

Gävleborgs Fåbodförening finns med i nätverket. Arbetet passar bra ihop med det centrum som utvecklas inom Ljusdalsbygdens museum kring ett vidgat kulturarvsbruk. Ljusdal kan bli en viktig nod i förhållande till HS i Storvik. På så sätt kan även projektet leva vidare. En av Matresursens uppgifter är att kontakta stjärka och binda samman de nätverk som finns. GFF är viktig i samman-hanget, bland annat för att samordna behov av erfarenhetsutbyte, seminarier, workshops eller andra önskemål. Calle Höglund är GFF:s kontaktperson och han tar tacksamt emot just dina förslag! calle.hoglund@telia.com, 070-372 90 71

Du kan läsa mer på www.matresursen.se, där kan du också anmäla din e-post adress om du vill få direkt och löpande information ifrån Matresursen.

De som från HS arbetar i Matresursen är:

Magnus Holmberg, projektledare på heltid, magnus.holmberg@hush.se, 070-398 07 88

Anita Hörnstein, verksamhetsledare X-län på halvtid, anita.hornstein@hush.se, 070-225 26 45

Birgitta Persson, informatör på halvtid birgitta.persson@hush.se, 0290-336 16

Anna-Maja Roos, verksamhetsledare W-län på halvtid, anna-maja.roos@hush.se, 070-287 20 66

Nu finns ett ramverk för definition av svensk betesmark

EU:s jordbruks- och fiskeministrar beslutade i slutet av november, i den så kallade hälsokontrollen, bl.a. om stödet för de svenska betesmarkerna. Jordbruksverket fortsätter att göra om definitionen av betesmark och se över möjligheterna att flytta över en del av stödet för betesmarker från gårdsstödet till landsbygdsprogrammet.

EU har satt en ram — nu återstår att lösa hur definitionen av betesmark ska se ut. Vi måste göra tydligt vad som är betesmark och vad som inte är det. Jordbruksverkets förslag kommer att diskuteras med intresseorganisationer och näringen inom kort säger man på myndigheten.

När Lotta Hedström (hon från Svågadalen), valde att lämna SJV, blev Niclas Purfürst tf. avdelningschef för landsbygdsavdelningen där.

Träd men inte buskar

Sverige hade före ministermötet lämnat in önskemål om hur den svenska definitionen av betesmark ska se ut i gårdsstödet. Mötet godtog Sveriges önskemål om att det ska få förekomma 60 träd per hektar i betesmarker med allmänna värden och 100 träd per hektar i betesmarker med särskilda värden. Nu handlar det om att hitta en lösning även för hur buskar och andra element som inte är jordbruksmark ska behandlas i stödsammanhang. EU har varit tydligt med att element som inte är stödberättigande ska tas bort från ansökan, men har samtidigt förklarat att det kan finnas undantagsmöjligheter för buskar och andra element om de har särskilda värden.

Målet är att ingen värdefull mark ska försvinna på grund av reglerna för gårdsstöd. Det är viktigt att samtliga betesmarker och slåtterängar sköts så att deras värden bevaras. För att nå dit kan SJV behöva föreslå regeringen att ändra i miljöersättningarna för betesmark.

Konsekvenser för jordbrukare

En konsekvens av att definitionen av vad som är betesmark inte är färdig är att informationen om 2009 års stödansökan kommer att skickas ut till alla jordbrukare i två omgångar. Informationen om stöd för betesmark kommer att komma efter det vanliga SAM-utskicket.

Slopas stöd till små jordbruk

EU vill undvika stödutbetalningar som är så små att kostnaden för det administrativa arbetet är högre än det utbetalda beloppet. Därför kan Sverige komma att sätta gränsen vid upp till 4 hektar eller 200 euro i stöd.

Kreatursbönder oroar sig för framtiden

Inger Pehrson, som är generalsekreterare för Sveriges Nötköttsproducenter, har uttalat sig om EU. Hennes åsikter rör också fäbodbrukarna. Roa er med att byta ut "nötköttsproducenter" mot "fäbodbrukare" när ni läser. Vi refererar:

Hälsokontroll har blivit ett märkligt självklart begrepp för en förändring av EU:s jordbrukspolitik. Successivt växlas styrmedlen om från stöd till livsmedelsproduktion till stöd för miljöåtgärder och allmän utveckling av landsbygden. Uthålliga nötköttsföretag är bland annat nödvändiga för att nå det enda kvantifierade politiska målet för jordbruk vi har i Sverige, nämligen att alla permanenta betesmarker ska bevaras skötta.

Då är det tungt att många nötköttsproducenter ska behöva vara så oroade. En riktig "hälsokontroll", som bestått av intervjuer med lantbrukare, hade visat att det både finns olust och irritation.

Vi har så goda förutsättningar för nötköttsproduktion i Sverige: ett gynnsamt klimat och bra förutsättningar för vallodling, gott djurmaterial med utmärkt hälsoläge, duktiga företagare och en stor marknadspotential. Svenska konsumenter vill ha svenskt nötkött och behovet av landskapsvård är tydligt. Betesmarkernas stora betydelse som kolsänkor har mildrat tvivlet på nötkött ur klimatsynpunkt. Det är en enorm styrka att kunna producera högvärdiga livsmedel med mark- och vattenresurser som inte annars skulle användas för livsmedelsproduktion.

Oron och irritationen beror bland annat på:

- **Frikopplingen.** Regeringens ambitioner att frikoppla så mycket som möjligt så snart som möjligt riskerar att kasta ut nötköttsproducenterna på djupt vatten där våra grannländer får "flythjälp" genom att ha handjursbidraget kvar så länge det går. Att dikoländerna Spanien och Frankrike ska få behålla dikopremien även efter

2012 är helt ofattbart. De bottnar stadigt. Så var det med de likvärdiga konkurrensförutsättningarna inom EU. De investeringar och den strukturförbättring vi behöver göra för att skapa uthålliga företag sitter ännu en gång fast i ett slags vakuum i väntan på besked om vad som kommer att gälla: När? Hur?

● **Betesmarkerna.** Intäkterna för att sköta betesmarker är för många nötköttsföretag en helt nödvändig del av omsättningen. Att villkoren ändras under avtalstidens gång är ytterst olyckligt. Kommissionens skarpa kritik mot situationen på en liten del av arealen gav en fullkomligt absurd trädräkning hos mängder med lantbrukare. De "tillförhandlade" möjligheterna att ha en svensk betesmarksdefinition ger kanske lite större frihetsgrader, men fortfarande ska träden räknas och buskagen noga mätas.

Därför måste ersättningsnivåerna höjas och gärna differentieras. Ökande nederbörd och borttagna träd ökar arealerna svårskötta fuktiga betesmarker.

● **Allt skarpare kontroller och ökad administrativ börda.** Vad blev det av förenklaringsarbetet?

Vi vill kunna vara företagare på sunda marknadsmässiga villkor. Det finns smärtgränser. Det skulle en hälsokontroll på gårdsnivå ha fångat upp.

Mjölkkor har studerats i Skara

Dagens mjölkkor blir ofta inte äldre än fem år. De vanligaste orsakerna till att de inte blir äldre är olönsamhet på grund av nedsatt fruktsamhet eller låg mjölkavkastning, eller juversjukdomar och klöv- och benproblem.

– Vi har följt djur i tio år vilket gör vårt arbete till den största studien i sitt slag i Sverige. Resultaten visar att det finns ett samband mellan hur kalvarna mår under uppväxten och hur produktiva och fruktsamma de blir som vuxna kor. Detta ger ekonomiska argument till lantbrukare att värna om sina kalvar och ungdjur, säger Catarina Svensson, forskare på SLU i Skara.

Resultaten från studien kan sammanfattas så här:

- Kor som hade haft diarré som kalvar producerade mindre mjölk första året, under den så kallade första laktationen. Det skiljde så mycket som 344 kilo, vilket ger en förlust på 1 000 kronor per ko.
- Kor som hade haft grav luftvägssjukdom vid 3-7 månaders ålder hade ett kalvningsintervall som var 12 procent längre än djur som inte drabbats av samma sjukdom.
- Kor som hade haft svår diarré vid 3-7 månaders ålder löpte nästan tre gånger så hög risk för att drabbas av juverinflammation under livstiden jämfört med dem som haft lindrig diarré.
- Kor som haft bäst tillväxt från avvänjning till första inseminering hade en högre mjölkproduktion under första laktationen och även en högre livstidsproduktion.
- Ju äldre kon var vid första kalvningen desto mer ökade mjölkproduktionen under första laktationen, inkalvning vid över 30 månader istället för vid 26 innebar nästan 1 000 kilo mer mjölk. Kor som kalvade in vid en högre ålder producerade också mer under hela sin livstid. Livstiden var kortast hos kor som kalvade första gången mellan 28,2 och 30,9 månaders ålder.
- Djur som växte upp i spaltboxar tillsammans med fler än sju kalvar löpte högre risk för tidigare utslagning som kor än djur som växt upp i ströbäddsboxar.
- Kor som under uppväxten tvingats byta inhysningssystem fler än fyra gånger hade en kortare livslängd jämfört med dem som inte hade bytt mer än två gånger.

Helgbanta fett

I högfettsdieter har man inte lagt så stor betoning på fettkvaliteten, utan mer på mängden. Men mättat fett är strikt kopplat till åderförfettning och hjärt-kärlsjukdom. Djurens livsvillkor har stor betydelse. Flera studier av dieter med mycket fett visar förbättringar också i blodfetterna, säger Tommy Cederholm, Klinisk nutrition och metabolism, Uppsala Universitet.

Julkalendern fanns på www.milko.se

Milkos arbete har handlat om olika typer av projekt som t ex att minska drivmedelsförbrukningen vid transporter, använda förnybara resurser och att hitta potentiella möjligheter för värmelagring. "Helt fantastiskt roligt", säger Inger A Larsson, kvalitets- och miljöchef på Milko. "Jag är väldigt glad och stolt över alla mina duktiga arbetskamrater på Milko som lagt ned ett otroligt arbete, särskilt inom teknik, produktion och logistik. Utan ett stort engagemang från alla i företaget hade detta inte varit möjligt."

Milko tar pris

EU-kommisionen har delat ut första pris i miljöklassen till Milko under European EMAS Awards i Bryssel. **EMAS står för** Eco management and audit scheme. 32 företag var nominerade, fördelade i fem olika klasser. Milko fick priset för arbetet med miljöanpassning, framåtsyftande energieffektivisering och klimatarbete. "Nu fick vi verkligen ett kvitto på vad Milko gör och att vi arbetar framåt med miljöfrågor på ett föredömligt sätt, säger Milkos VD Erik Gumabon.

Matlandet Sverige

I regeringens budgetproposition som presenterades i höst ökas resurserna till livsmedelsstrategin och visionen om "Matlandet Sverige". Jordbruksverket har därför fått 26 miljoner kronor att fördela. Har du ett projekt som jobbar för en förbättrad konkurrenskraft inom livsmedelssektorn finns det pengar att söka. Följande områden är prioriterade:

- Sverige som matland; öka medvetenheten om den svenska maten
- Nya produkter och processer inom förädling
- Utveckling av nya logistiklösningar
- Öka tillgången på ekologiska produkter
- Klimatsmart mat och minskade utsläpp kopplat till livsmedel

Sista dag att söka är den 31 december 2008.

Ring till Jordbruksverket på telefonnummer 0771-223 223 om du har frågor.

Får- och geträkning

Kontaktpersoner, registerenheten: Mia Modén, 036-15 52 41; Katarina Hultgren, 036-15 52 81

Djurhållare med får eller getter ska i december varje år räkna antalet djur och redovisa till Jordbruksverket, SJV, senast den 15 januari året därpå. Nu kan man registrera den årliga får- och geträkningen via SJV:s webbplats. E-tjänsten ersätter blanketterna och gör det enklare och snabbare att rapportera. Inloggning till tjänsten sker med hjälp av e-legitimation. Förutom att registrera uppgifter om får- och geträkning kan djurhållaren även registrera förflyttningar av får och getter. Det går förstås också att rapportera antalet får- och getter via den blankett som SJV skickade ut under november till registrerade djurhållare.

Kampen som fåbodbrukaren har att föra mot överheten upplevs nog ofta som lika ojämn som den mellan de båda getterna, skriver Venjans-Nytt den 8 september 2008.

Anpassad gödsling, lönsamhet och miljö

Jordbruksverket ger ut riktlinjer för gödsling och kalkning i lantbruket. De uppdateras efter nya rön och den förväntade prisutvecklingen. Budskapet är att anpassa gödslingen.

När det gäller tillförsel av kväve betonas vikten av att ta hänsyn till både kort- och långsiktig verkan av stallgödsel samt efterverkan av föregående års gröda. Resterande kvävebehov tillförs med mineralgödsel.

Dramatisk prisutveckling

Det senaste året har priset på växtnäring ökat dramatiskt. Kvävepriset har stigit 50 procent och fosfor- och kaliumpriserna har mer än fördubblats. Den uppåtgående trenden för produktpriser har samtidigt brutits och lett till att priskvoterna mellan gödselmedel och produkt har ökat. Rekommendationerna innebär sänkta givror för såväl kväve som fosfor och kalium.

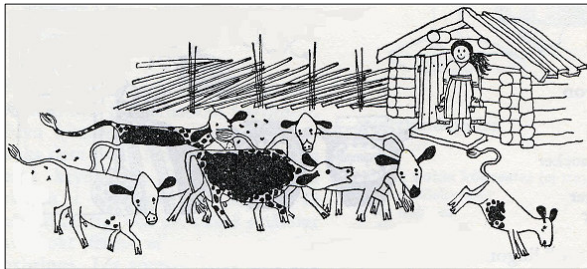
Nya rekommendationer

Kväverekommendationerna sänks med 10-25 kilo per hektar till flertalet spannmålsgrödor, samt med 20-30 kilo per hektar till oljevaxter och vall. Fosforrekommendationerna har dragits ner med 5 kilo per hektar. Därtill talas om att minska fosforgödslingen ytterligare. Kalium rekommenderas minska med 10-20 kilo per hektar.

Minskad gödsling ger sänkt skörd

Minskad mängd kväve leder till något lägre skördar. Däremot bedöms inte sänkt fosfor- och kaliumgödsling ha någon påtaglig effekt på kort sikt. För vallens vidkommande finns det skäl att öka baljväxtandelen, i och med det höga priset på kväve. Då kan skördenivån hållas uppe. Kvävefixering anses dessutom vara en bra tillförselmetod med hänsyn till klimatpåverkan.

Fäbodföreningen påminner

Fotosyntesen – växternas förmåga att genom sina blad ta upp solens energi – är det enda skeende som egentligen leder till produktion och tillväxt. Genom att rätt utnyttja fotosyntesen har fäbodbrukare i flera generationer haft en optimal produktion, där insatsen av energi i form av gödsel och annat, tack vare solen, varit mindre än vad man tagit ut som produkter. Skog och utmark har i tusentals år gett foder till våra kreatur, vilka i sin tur koncentrerat detta till mat för folk och gödsel för inägornas spannmålsåkrar. Den

kunskapen är oerhört viktig i dagens samhälle och den måste hållas vid liv och utvecklas. Det är nödvändigt för ett hållbart jordbruk. Det är mer än baljväxter som tar emot och förmedlar solenergi.

Ord på vägen: Innan man dömer någon, bör man alltid utröna vad han lidit

Styrelsen i Värmlands säterbrukarförening

En hel del av våra läsare hör till Värmlands säterbrukarförening. Därför finns följande uppgifter med.

Ordförande	Kerstin Elofsson	054-83 99 47
Vice ordförande	Bertil Johansson	073-588 61 74; 0248-141 59
Sekreterare, kassör	Kalle Jansson	070-323 30 48; 0564-330 48 ewa.edmark@telia.com
Ledamöter	Lena Grundberg	0280-403 33; 070-624 46 17
	Iréne Gustavsson	0280-601 25; 070-681 53 65 Irenegustafsson_ybyn@hotmail.com
	Jonas Karlsson	0563-820 59
	Åke Nilsson	0563-860 09
	Jan Persson	070-338 93 90
Ersättare	Kjell-Inge Larsson	0563-861 67
	Inger Wiklund-Forss	0248-134 50 inger.wiklundforss@edu.rettvik.se

FÖRENINGSBREV: returer till kansli

Gävleborgs Fäbodförening

Internet: www.xfabodar.se E-post: info@xfabodar.se

Organisationsnummer 88 55 01-2632
Plusgirokonto 430 24 37-1
Medlemsavgift 200:- / år

Minns fonden till
Karin Sköldmarks minne
Samma Plusgiro: 430 24 37-1
Märk talongen "Karin".

Kansli

Postadress

Gävleborgs fäbodförening
c/o Ljusdalsbyggdens museum
Museivägen 5
827 30 LJUSDAL
Telefon 0651-71 16 75, 0270-380 64,
070-372 90 71

Styrelse & funktionärer

Ordförande

Carl Höglund, Rönningen 893
826 95 TRÖNÖDAL
calle.hoglund@telia.com
Tel 0270-380 64, 070-372 90 71

Vice ordförande

Tomas Eriksson, Hästbovägen 17
813 95 TORSÅKER
annabrodin@compaqnet.se
Tel 0290-701 41, 073-639 44 55

Margareta Granér

L Vintergatan 39
827 31 LJUSDAL
maggangraner@hotmail.com
Tel 0651-71 16 06, 070-310 95 86

Anders Henningsson

Strömsholmsvägen 128
827 95 TALLÅSEN
anders.rune.henningsson@gmail.com
Tel 0651-330 01, 070-653 25 79

Stefan Olander

Skalen, Söder om sjön 340
828 95 VIKSJÖFORS
skalastefan@yahoo.se
Tel 0278-155 31, 0271-180 39
070-569 26 90

Suppleanter

Anna Brodin, Hästbovägen 17
813 95 TORSÅKER
annabrodin@compaqnet.se
Tel 0290-701 41, 070-688 42 49
Ordinarie i länets rovdjursråd

Johanna Skyttner, Storhagavägen 12

827 94 LJUSDAL
johanna_skyttner@hotmail.com
Tel 070-606 57 59, 0651-151 05

Martin Söderkvist, Rossla 2806
820 40 JÄRVSÖ
barbro.x.andersson@zonline.se
Tel 073-182 11 70

Margareta Wallin, Kalsavägen 4
820 40 JÄRVSÖ
margareta.wallin@ljusdal.se
Tel 0651-471 67, 070-516 5919

Revisorer

Marianne Rahm
Brättingberg 9743
82062 BJURÅKER
marianne.rahm@swipnet.se
Tel 0653-310 66, 070-525 01 31

Carl-Ingel Arvidsson

Bankgränd 1
824 43 HUDIKSVALL
carlingel@hotmail.com
Tel 0650-312 97, 070-688 82 65

Suppleanter

Per Persson
Älvkarhed 881,
828 95 VIKSJÖFORS
Tel 0271-234 60

Gunila Brinkert,

Lövtagavägen 1244
821 51 BOLLNÄS
Tel 0278-137 15, 070-657 37 15

Valberedning

Mimmi Göllas
Ovanåkersvägen 10 B
828 34 EDSBYN
mimmi@migobyggnadsvard.se
Tel 0271-238 15, 070-277 70 01

Killian Norell

Tegeltjär 92
827 94 LJUSDAL
killan.norell@lg.se
Tel 0651-390 12

Sune Pettersson

Gåsbäcksvägen 24
816 93 OCKELBO
Tel 0297-417 70

Byggnadsrådgivning

Anna-Karin Martinsson, Lia 12
824 92 HUDIKSVALL
anna-karin.martinsson@hudiksvall.se
Tel 0650-250 65, 070-215 65 70

Medlemsbrev, utredningar mm

Kelvin Ekeland, Hålsjö 314
820 64 NORRBO
kelvin.ekeland@gmail.com
Tel 0650-335 39

Kassaförvaltare, faktureringsadress

Birgitta Aittamaa
Redovisningshuset AB,
Sundsplanaden 3
824 30 HUDIKSVALL
birgitta.aittamaa@redohuset.se
Tel 0650-996 30

CBM – NAPTEK

